

XVIII
a m ž i a u s
studijos

5

LIETUVOS
Didžioji Kunigaikštystė
Luomas. Pašaukimas. Užsiėmimas

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

XVIII

a m ž i a u s
studijos

5

LIETUVOS

Didžioji Kunigaikštystė

Luomas. Pašaukimas. Užsiėmimas

Sudarytoja

RAMUNĖ ŠMIGELSKYTĖ-STUKIENĖ

Lietuvos istorijos
institutas

Vilnius
2019

XVIII amžiaus studijos | Eighteenth-Century Studies

Recenzuojamas tęstinis mokslo leidinys, leidžiamas nuo 2014 m. | Peer-reviewed journal published since 2014.

Redakcinė kolegija | Editorial Board

Pirmininkė | Editor-in-Chief

Prof. dr. Ramunė ŠMIGELSKYTĖ-STUKIENĖ

Lietuvos istorijos institutas

Atsakingasis sekretorius | Editorial Secretary

Dr. Adam STANKEVIČ

Lietuvos istorijos institutas

Dr. Lina BALAIŠYTĖ

Lietuvos kultūros tyrimų institutas

Prof. dr. Richard BUTTERWICK-PAWLIKOWSKI

Europos koledžas Natoline, Londono universiteto koledžas |

College of Europe, Natolin, University College London

Prof. habil. dr. Jolanta GELUMBECKAITĖ

Frankfurto prie Maino Goethe's universitetas | Goethe-Universität Frankfurt am Main

Doc. dr. Liudas GLEMŽA

Vytauto Didžiojo universitetas

Doc. dr. Robertas JURGAITIS

Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademija

Prof. habil. dr. Janina KAMIŃSKA

Varšuvos universitetas, Pedagogikos fakultetas | Uniwersytet Warszawski, Wydział Pedagogiczny

Doc. habil. dr. Ilja LEMEŠKIN

Prahos Karolio universitetas, Baltistikos centras | Univerzita Karlova v Praze

Dr. Andrejus MACUKAS | канд. гіст. н. Андрэй МАЦУК

Baltarusijos mokslų akademijos Istorijos institutas |

Інстытут гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі

Prof. habil. dr. Dariusz ROLNIK

Katovičų Silezijos universitetas | Uniwersytet Śląski w Katowicach

Dr. Gintautas SLIESORIŪNAS

Lietuvos istorijos institutas

Dr. Asta VAŠKELIENĖ

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

Prof. habil. dr. Andrzej B. ZAKRZEWSKI

Varšuvos universitetas, Teisės istorijos institutas | Uniwersytet Warszawski, Wydział Prawa i Administracji

Svetainė internete | Website <http://www.istorija.lt/journals/xviii-amziaus-studijos/>

Redakcinės kolegijos adresas | Contact address

Lietuvos istorijos institutas

Kražių g. 5, 01108 Vilnius, Lietuva

El. paštas smigelskyte.stukiene@gmail.com

Knygos leidybą pagal „Valstybinę lituanistinių tyrimų ir sklaidos 2016–2024 metų programą“ finansavo Lietuvos mokslo taryba (sutarties Nr. S-LIP-19-7)

Sponsored by the Research Council of Lithuania

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės

Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

© Sudarymas, Ramunė Šmigelskytė-Stukienė, 2019

© Straipsnių autoriai, 2019

© Lietuvos istorijos institutas, 2019

ISBN 978-609-8183-64-1

ISSN 2351-6968

TURINYS

- Pratarmė / *Ramunė Šmigelskytė-Stukienė* ... 8
Foreword / *Ramunė Šmigelskytė-Stukienė* ... 12

TARP PAŠAUKIMO IR UŽSIĖMIMO

Andrea Mariani

- Działalność duszpasterska jezuitów w Wilnie: między reformą trydencką a lokalnymi uwarunkowaniami ... 18
Ganytojiška jėzuitų veikla Vilniuje: tarp Tridento reformos ir vietos sąlygų. *Santrauka* ... 43

Jonas Drungilas

- Lietuvos mažesniųjų brolių konventualų provincijos kolektyvinis portretas (XVIII a. antroji pusė – XIX a. pradžia) ... 44
Collective Portrait of the Lithuanian Order of Friars Minor Conventual (late eighteenth–early nineteenth century). *Summary* ... 65

Domininkas Burba

- Livonijos kanauninko, Vilkaviškio klebono Vincento Bakuzičiaus biografija. Keletas XVIII amžiaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės katalikų dvasininko portreto detalių ... 67
Biography of Canon Priest of Livonia, Parish Priest of Vilkaviškis Wincenty Bakuzicz. A Few Strokes to the Portrait of the Eighteenth-Century Roman Catholic Priest of the Grand Duchy of Lithuania. *Summary* ... 81

MOKYMAS. MOKYKLOS. MOKYTOJAI

Aistė Paliušytė

- Dailininkų mokymas Radvilų dvare XVIII amžiuje ... 84
Training of Artists in the Residences of the Radvilas in the Eighteenth Century. *Summary* ... 105

Kazimierz Puchowski

- Pijarskie *Collegium Nobilium* w Wilnie. Korzenie i konteksty ... 107
Vilniaus pijorų *Collegium Nobilium*. Ištakos ir kontekstai. *Santrauka* ... 143

Janina Kamińska

- Szkoły Wydziału Litewskiego w strukturze szkolnej Komisji Edukacji Narodowej ... 144
Lietuvos švietimo apygardos mokyklos Tautinės edukacinės komisijos mokyklų struktūroje. *Santrauka* ... 156

Ewa Kula

Wizytacja Adama Kazimierza Czartoryskiego szkół Wołyńskich i Ukraińskich i jej znaczenie dla Komisji Edukacji Narodowej ... 157
Adomo Kazimiero Čartoriskio atliktos Voluinės ir Ukrainos mokyklų vizitacijos reikšmė Tautinei edukacinei komisijai. *Santrauka* ... 177

Olga Mastianica-Stankevič

Profesinės inteligentijos gimimas: Jono Bobrovskio (1777–1823) gyvenimo ir kūrybos atvejis ... 178
The Birth of Professional Intelligentsia: Case of Jan Bobrowski's (1777–1823) Life and Creation. *Summary* ... 189

LUOMAS. KARJERA. VEIKLA

Valdas Rakutis

Luomas, pašaukimas ir profesija Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kariuomenėje 1775–1794 m. ... 192
Estate, Calling and Profession in the Military of the Grand Duchy of Lithuania in 1775–1794. *Summary* ... 211

Arnaud Parent

Užsienio mokslininko adaptacija Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje: dr. Jeano-Emmanuelio Gilibert'o atvejis ... 212
Adaptation of a Foreign Scientist in the Grand Duchy of Lithuania: Case of Dr Jean-Emmanuel Gilibert. *Summary* ... 228

Lina Balaišytė

Dailininkas XVIII amžiuje: karjeros galimybės ... 229
The Artist in the Eighteenth Century: Career Opportunities. *Summary* ... 252

Rasa Butvilaitė

Architektas XVIII amžiaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės visuomenėje ... 254
Architect in the Society of the 18th Century Grand Duchy of Lithuania. *Summary* ... 270

Auksė Kaladžinskaitė

Giuseppe Fontana – architektas ir bajoras: giminės istorija ... 271
Giuseppe Fontana: Architect and Nobleman: the Family History. *Summary* ... 283

Bernadetta Manys

Wileńscy zarębacze w pierwszej połowie XVIII wieku, czyli historyczne „studium przypadku” ... 284

Vilniaus mėsininkai XVIII a. pirmojoje pusėje, arba istorinis

„atvejo tyrimas“. *Santrauka* ... 299

ANOTACIJOS. RECENZIJOS

Adam Stankevič. *Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo veikla*

XVIII a. antrojoje pusėje, Vilnius, Lietuvos istorijos institutas, 2018. – 527

p. ISBN 978-609-8183-42-9 / *Darius Vilimas* ... 304

Senųjų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kelių aprašymai.

Descriptions of the Old Roads of the Grand Duchy of Lithuania, parengė / prepared by Algirdas Antanas Baliulis, Tomas Čelkis, Vilnius:

Vilniaus universiteto leidykla, 2018, – 430 p. ISBN 978-609-07-0007-5 /

Ramunė Šmigelskytė-Stukienė ... 307

Komisja Edukacji Narodowej 1773–1794, tom II: *Słownik biograficzny*,

redakcja naukowa: Andrzej Meissner, Agnieszka Wałęga, Warszawa:

Oficyna Wydawnicza ASPRA, 2018, – 774 p. ISBN 978-83-754-5848-0 /

Ramunė Šmigelskytė-Stukienė ... 312

Iliustracijų sąrašas ... 317

Asmenvardžių rodyklė ... 319

Vietovardžių rodyklė ... 334

VIETOVARDŽIŲ RODYKLĖ

Į rodyklę neįtraukti Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės, Lietuvos, Abiejų Tautų Respublikos (Lenkijos ir Lietuvos valstybės), Lenkijos, Lenkijos Karalystės pavadinimai, taip pat bibliografijoje įrašyti vietovių pavadinimai.

A

Abromiškės 310
Abuhovas (Obuhowo, Абухова) 276, 279
Alytus 8, 12
Alšėnai 55
Amerika 205
Anglija (Anglia) 136, 167, 183
Anykščiai 8, 12
Ankara 72
Antakalnis 245, 246, 277
Ašmena 55, 56, 186
Austrija 199, 205

B

Balstogė (Białymstok, Białystok) 10, 15, 144, 146, 148, 153, 156
Baltarusija (Białoruś) 52, 56, 69, 77, 85, 226, 293, 294
Baltija 258
Baras (Barz) 67, 69–71, 79, 166, 167, 171, 193, 198, 205
Bardžiai (Bordzie) 293
Barūnai 231
Benekoniai 310
Berlynas 86, 229
Bernas 167
Bernotiškių palivarkas 266
Bolonija 128, 229
Brasta (Brestas, Brześć), žr. Lietuvos Brasta
Brėmenas 258
Breslauja 56, 72, 266
Bruksel 161
Bugas, upė 55, 57
Buivydžiai 73
Bystrzyca (Bystrica) 294

C

Cina 72

Č

Čekija 237

Čerėja 53
Čerešovas 280

D

Darbėnai 58
Dauguva, upė 275
Dąbrowica 173, 293
Dieveniškės 9, 12
Drezdenas (Drezno) 100, 161, 258, 261
Drohičinas (Drohičinas prie Bugo) 47, 52, 54–57, 60
Dysna 55
Dubingiai 8, 12

E

Europa 8, 12, 44, 84, 86, 88, 90–92, 96, 100, 111, 115, 116, 127, 132, 135, 136, 142, 143, 163, 229–231, 247, 255, 256, 261, 265, 271, 272, 276, 278

F

Florencija (Florenca) 108, 229
Francja, žr. Prancūzija

G

Gaiciūniškiai 310
Gardinas (Grodno) 10, 15, 20, 22, 46, 54–57, 59, 86, 144, 146–148, 151, 153, 156, 181, 199, 203, 204, 212–216, 219–223, 226, 228, 264, 271, 272, 275, 277, 283, 289, 291, 313
Gdanskas (Gdańsk) 71, 79, 92, 93, 95, 98, 160, 258
Gelvonai 55
Gieranony 293
Gierwiaty 293
Gižai 73, 75, 76
Glubokas (Głębokie) 52, 293
Granów 166
Grigeliškės 277
Grodno, žr. Gardinas
Grodz 294

H

Hamburgas 258
 Horodnikai (Horodniki, Городняны) 276
 Horodnycia 218
 Hoszcza 166
 Hubinas 55
 Humań 166, 168

I

India 31, 32
 Italija (Włochy) 27, 29, 112, 128, 129, 161, 167,
 234, 244, 256, 257, 260–262, 271–273, 279
 Ivenčius 55

J

Jagelovičiai 77
 Jarosław 168, 173
 Jašiūnai 309
 Jungtinės Amerikos Valstijos 197
 Juodšilė 266
 Jurbarkas 264
 Jurowice 168

K

Kaimynai 77
 Kalisz 167, 173
 Kalkanėnai 55
 Kalvarijos 78
 Kamieniec Podolski 146, 162, 167, 172
 Kaniów 166
 Karaliaučius 237, 258
 Kaunas 54–57, 69, 70, 74, 76–78, 193
 Kaunėnai (Kowniany, Каўняны) 273
 Kernavė 8, 12
 Kėdainiai (Kiejdany) 8, 12, 294
 Kisiniškiai 77, 78
 Klewań 161
 Komo ežeras 271
 Koniuchi 294
 Korkożyszki 294
 Kraslava 275
 Kražiai 8, 12, 259
 Krokva (Kraków) 51, 68, 71, 75, 91, 145,
 146, 234–238, 255, 256, 262, 291, 313
 Krošna 168
 Krzemieniec 166, 167
 Kulmas 57

Kundzyn 38

Kuršas 70

L

Laborgas 262
 Laukuva 59
 Laurų palivarkas 266
 Legiečiai 58
 Leipcigas (Lipsk) 119, 258
 Liachva 86
 Lietuvos Brasta (Brestas) 55, 70, 71, 146, 197,
 204, 276
 Lionas 213–215, 222, 225, 226, 262
 Lipična 100
 Lipnizki 294
 Liublinas (Lublin) 22, 160, 167, 256, 276
 Livonija (Livonia) 5, 8, 10, 12, 14, 67, 68, 70,
 73–75, 77, 79, 81, 199, 276
 Livornas 262
 Lombardija 271
 Lompré 262
 Lomža 60
 Lopenica 55, 56
 Loras prie Maino 87, 96
 Lubarz 166, 167, 171, 172
 Lubieszów 120, 137
 Luckas (Łuck) 53, 146, 166, 167
 Lugano ežeras 271
 Lukiškės 280
 Lukomlis 55
 Luokė 47
 Lvovas (Lwów) 22, 114, 129, 167, 168, 173, 256
 Lyda (Lida) 10, 15, 77, 144, 146, 148, 151, 152,
 156, 181, 195

Ł

Łęczycza 146

M

Madrasas 182
 Maladečina 77
 Małopolska 146
 Marselis 262
 Maskva (Moskwa) 43, 71, 259
 Mazovija (Mazovia, Mazowia) 47, 54, 55, 60,
 61, 65, 146, 276, 312
 Mendrizijus 271

Merkinė (Merecz) 8, 10, 12, 15, 52, 144, 146,
152, 156, 175, 309
Miedniki 294
Międzybórz 166
Międzyczecz 166, 167
Milano kunigaikštystė 279
Minskas (Mińsk) 54–57, 68, 75, 76, 78, 146,
147
Monpeljė 220
Mscislavas 91, 232, 275, 277
Muchavecas, upė 309
Mūrinė Vokė 310, 311
Musninkai 74
Myrius 92

N

Naugardukas (Nowogródek) 55, 56, 144,
146, 156, 194, 313
Nemunas, upė 204, 309
Nesvyžius 87, 88, 92, 93, 97, 256
Nevelis 50, 51
Norviliškės 55
Nyderlandai 260

O

Olyka 98
Olszyn 38
Orša 55, 56, 276
Ostróg 166–168
Owrucz 166–168

P

Palenkė (Podlasie) 44, 46, 47, 55, 59–62, 65,
66, 273, 276
Palenkės Biala (Biala of Podlasie) 86,
89–102, 105, 262
Paryžius (Paryž) 119, 127, 218, 220, 229, 242,
248, 262
Pastovys (Postawy) 10, 55, 56, 144, 146–148, 156
Petersburg 157, 161
Pina, upė 309
Pinskas 53–57, 193, 257
Piza 109
Plockas (Płock) 146, 255
Podolė (Podolia) 10, 15, 167, 177
Polesė (Polesie) 156, 313
Polockas (Polatsk) 54–56, 64, 65, 231, 242,
275, 277

Poznań 146
Prancūzija (Francija) 110, 111, 114, 167, 178,
183, 192, 199, 205, 206, 208, 212, 214–216,
220, 223–225, 234, 260–262
Prazarokai 55
Prūsija (Prusy) 39, 78, 182, 192, 197, 199, 205,
272
Punžonys 73

R

Radaškonys 77
Radomas 197
Raduń 293
Rava 276
Rešlius 57
Rindžiūnai 309
Rokiškis 240, 241
Roma (Rzym) 25, 32, 33, 48, 54, 107, 111, 113,
119, 120, 129, 136, 143, 152, 173, 199, 229, 238,
240, 242, 244, 249, 262
Rožapieviė (Rozapiewe) 74
Rudamina 309
Rusia 46
Rusija (Rosja) 47, 49–51, 70, 71, 73, 75, 76,
78, 162, 176, 179, 192, 199, 203, 205, 276
Ruvnianai (Równiany) 273
Ryga 77
Rytų Europa 208

S

Sabališkės 310
Sakalninkai 55
Saksonija 70, 71, 199, 200, 205, 241, 263
Samogitia, žr. Žemaitija
Serafinas 55
Siena 55
Slavacinekas 96
Sluckas 93, 97, 231, 246
Smolenskas 74, 76
Sokulka 181
Starodubas 77, 264, 273
Staviskai 54, 57
Subačius 185
Sviackas (Świack, Свяцк) 273
Svisločius 55, 56
Szarogród 166, 168
Szczuczyn, žr. Ščiutinas

Š

Ščiutinas (Szczuczyn) 10, 119, 144, 146, 148,
152, 156, 273
Šeduva 58
Šeibakpolis 55, 56
Šėsuoliai 266
Šiauliai 197
Šiaurės Europa 257
Širvintos 77
Šnipiškės 20, 78, 245
Šveicarija 246, 271, 277
Šventoji vokiečių tautos Romos imperija 199

T

Targovica 73, 76
Tešinas 71
Tičinas 271
Trakai (Troki) 28, 30, 55, 61, 65, 74, 75, 78,
161, 273, 276, 310
Tridentas 5, 14, 23
Tulūza 220
Turkija 72

U

Udziala 55
Ukraina 6, 10, 15, 164, 177, 313
Upytė 47, 73

V

Vakarų Europa 9, 13, 45, 70, 85, 89, 117, 214,
233, 266
Valkaviskas (Wołkowysk, Vaukavysk) 10, 15,
69, 76, 77, 81, 144, 146, 153, 156
Valkininkai 49, 55, 56
Valsolda 271
Varmija 47, 57
Varšuva (Warszawa) 22, 49, 71, 88–90, 93,
96, 97, 109, 112, 114, 117, 119, 130, 143, 146,
157, 199, 201, 205, 215, 222, 224–226, 230,
231, 233, 242–245, 247, 248, 261, 264, 265,
271–275, 277, 279, 280, 313, 314
Vasilevičiai (Wasilewicze, Васілевічы) 273
Venecija 262
Verkiai 244, 264
Versalis 262
Veršupis 78

Vidurio Rytų Europa 208
Viena (Wiedeń) 98–102, 110, 111, 113, 129,
229, 231, 237
Vilkaviškis 5, 10, 14, 67, 69, 73, 75–79, 81
Vilkmergė (Ukmergė) 280
Vilnius (Wilna) 5, 9, 10, 11, 14–16, 18–40,
46, 48, 52, 54, 56, 57, 62, 66, 69, 74, 76, 77,
81, 107, 114, 117–120, 124, 126–129, 134–137,
143, 144, 146, 148, 153, 156, 180, 185, 189, 206,
212, 219, 222–224, 230–231, 242, 244–246,
248, 255–258, 264–266, 270, 271, 275, 276,
280, 283–285, 289–294, 300, 313
Virbalis (Wierzbołów) 47, 57, 148
Viskos žemė 60
Vitebskas 55, 60, 27, 275–277, 279, 280, 283
Vokietija 178, 258
Voluinė (Wołyn) 6, 146, 157, 161, 166, 177,
276, 312
Vroclavas 258
Vyšniavas (Wiszniew, Vishnevo) 10, 15, 144,
146–148, 153, 156
Vyžuonėliai (Wizunki) 280
Vyžuonos 280

W

Warszawa, žr. Varšuva
Widze 147
Wielednicze 168
Wielkopolska 146
Wingry 291
Winnica 166–168, 171, 172
Włochy, žr. Italija
Włodzimierz Wołyński 166, 167
Wołyn, žr. Voluinė

Z

Zarzecze 291

Ž

Žaigins 58
Žemaitija (Samogitia) 47, 55, 58, 60, 61, 65,
156, 275, 313

Ž

Žoludek 294
Żuków 161
Żytomierz 146, 166–168, 171, 172